

РУСКИ КАЛЕНДАР

240 г.

- от смъртта на **Михаил Василиевич Ломоносов** (1711–1765) – учен и поет с невероятно широк диапазон на познания и интереси, академик от Петербургската академия на науките. По думите на А. С. Пушкин, “първият руски университет”. С изключителни заслуги за полагането на основите на руския литературен език, както и на научното му изучаване. Със знаменитата теория “за трите

стила” – висок, среден и нисък – става основоположник на руската стилистика. Поет просветител, един от основоположниците на силаботоническото стихосложение. Създател на руската ода с философско и високо гражданско звучене. Автор на поеми, поетически послания, трагедии, сатири, фундаментални филологически трудове, научна граматика на руския език, на трудове по руска история. Най-известните му трудове в областта на филологията са “Писмо за правилата на руското стихотворство” (“Письмо о правилах российского стихотворства”, 1739), “Руска граматика” (“Российская грамматика”, 1755–1757), “За ползата на църковните книги в руския език” (“О пользе книг церковных в российском языке”, 1758). Първият руски учен естествоизпитател, един от основоположниците на съвременното естествознание. Полага основите на физическата химия, на учението за цветовете, на изследванията на атомно-молекулярния строеж на веществата. Формулира принципа за запазване на материята и движението. Открива атмосферата на Венера, описва строежа на Земята, обяснява произхода на много полезни изкопаеми и минерали. По негова инициатива през 1755 г. е основан Московският университет, който и досега носи неговото име.

210 г.

- от рождението на **Кондратий Фьодорович Рилеев** (1795–1826) – поет декабрист, един от ръководителите на въстанието от 14 декември 1825 г., заради което е осъден на смърт. Създател на алманаха “Полярна звезда” (“Полярная звезда”). Автор на “Мисли” (“Думы”, 1821–1823), поемите “Войнаровски” (“Войнаровский”, 1825), “Наливайко” (“Наливайко”, 1825) и др.

205 г.

- от рождението на **Евгений Абрамович Баратынски** (1800–1844) – поет. Оригинално разработва жанровете на елегията и посланието: “Ропот” (“Ропот”, 1819), “Финландия”, (“Финляндия”, 1820), “Разубеждаване” (“Разуверение”, 1821), “Целувка” (“Поцелуй”, 1822), “Признание” (“Признание”, 1923), “Две съдби” (“Две доли”, 1823). Поемите му “Еда” (“Эда”, 1824–1825), “Бал” (“Бал”, 1825–1826) и “Наложницата” (“Наложница”, 1829–1831) се отличават с лиризъм, психологическа и философска дълбочина.

185 г.

- от рождението на **Афанасий Афанасиевич Фет** (истинската му фамилия е Шеншин) (1820–1892) – поет, преводач, член-кореспондент на Петербургската академия на науките. Автор на “Лирическият Пантеон на А. Ф.” (“Лирический Пантеон А. Ф.”, 1840), на четиритомния сборник със стихове “Вечерни светлини” (“Вечерние огни”, 1893–1891). Превежда на руски език Шопенхауер, Гьоте, римските класици.

165 г.

- от рождението на **Пьотър Илич Чайковски** (1840–1893) – един от най-известните руски композитори. Тънък психолог и майстор симфонист, музикален драматург. Разкрива вътрешния свят на човека (от лирична задушевност до дълбока трагедия), създава великолепни образци на опери, балети, симфонии, камерни произведения. Автор на оперите “Евгений Онегин” (“Евгений Онегин”, 1878), “Мазепа” (“Мазепа”, 1883), “Чародейка” (“Чародейка”, 1887), “Дама пика” (“Пиковая дама”, 1890), “Йоланта” (“Йоланта”, 1891). Новатор в областта на балета.

Създава световноизвестните произведения “Лебедино езеро” (“Лебединое озеро”, 1876), “Спящата красавица” (“Спящая красавица”, 1889), “Лешникотрошачката” (“Щелкунчик”, 1892). Към световните шедеври принадлежат и симфониите му: “Манфред” (“Манфред”, 1885), увертюрата фантазия “Ромео и Жулиета” (“Ромео и Джульетта”, 1866–1893), фантазията “Франческа де Рамини” (“Франческа де Рамини”, 1876), “Италианско капричио” (“Итальянское каприччио”, 1880). Автор на концерти за пиано и оркестър, цигулка и оркестър и др. Професор в Московската консерватория през периода 1866–1878 г.

И. И. Левитан, *Тиха обител*, 1898

И. К. Айвазовски, *Деветият вал*, 1850

150 г.

- от смъртта на **Константин Николаевич Батюшков** (1787–1855) – поет. Главен представител на анакреонтичното направление в руската лирика: “Весел час” (“Веселый час”), “Моят бащин дом” (“Мои пенаты”, 1811–1812), “Вакханка” (“Вакханка”, 1815). Също така автор на “Надежда” (“Надежда”, 1815), на елегите “Раздяла” (“Разлука”), “Моят гений” (“Мой гений”, 1815), “Умиращият Тас” (“Умиращий Тасс”, 1817) и др.

145 г.

- от рождението на **Антон Павлович Чехов** (1860–1904) – писател и драматург. Автор на разкази и повести, на пиесите “Чайка” (“Чайка”, 1896), “Вуйчо Ваньо” (“Дядя Ваня”, 1898), “Три сестри” (“Три сестры”, 1901). Връх на драматургичното му творчество е комедията “Вишнева градина” (“Вишневый сад”), поставена в МХАТ малко преди смъртта му. Предприетата от Чехов “реформа на театъра” е радикална и всеобхватна. Драматургията на Чехов оказва решаващо въздействие на световния театър на ХХ век, предопределяйки много от известните му експерименти.
- от рождението и 105 г. от смъртта на **Исаак Илич Левитан** (1860–1900) – художник “передвижник” (с група други руски художници пътува и организира изложби с цел изобразителното изкуство да стигне до повече обикновени хора). Разкрива най-тънките състояния на природата. Създател на “пейзажа на настроението”, на който са присъщи мажорност, богатство на поетичните асоциации: “Вечерен звън” (“Вечерний звон”, 1892), “Март” (“Март”, 1895), “Езеро. Рус” (“Озеро. Русь”, 1900), или скръбна одухотвореност на образа: “Над вечния покой” (“Над вечным покоем”, 1893–1894), придобиваща в картината “Владимирка” (“Владимирка”, 1892) социалнокритичен акцент.

140 г.

- от рождението на **Василий Михайлович Истрин** (1865–1937) – литературовед и специалист по старославянски паметници, академик. Основна насока в изследванията му е установяването на редакциите на древните произведения, взаимовръзките помежду им, съдбата им в руската и в славянските литератури, отношението им към византийския оригинал (при наличието на такъв).

135 г.

- от рождението на **Иван Алексеевич Бунин** (1870–1953) – писател, поет, преводач, първия руснак, носител на Нобелова награда за литература през 1933 г. През 1896 г. превежда и издава поемата на американския поет Х. Лонгфелоу “Песен за Хайавата” (“Song of Hiawatha”), за което е награден от Руската академия на науките с Пушкинска премия през 1903 г. Автор на “Антоновските ябълки”

(“Антоновские яблоки”, 1900), “Село” (“Деревня”, 1910), сборника “Суходол” (“Суходол”, 1911), “Господинът от Сан Франциско” (“Господин из Сан-Франциско”, 1915). Книгата дневник “Окаяни дни” (“Окаянные дни”), написана през 1918, но публикувана през 1925 г., рязко осъжда Октомврийската революция. През 1920 г. Бунин напуска Русия и емигрира в Париж. Автор е на автобиографичния роман “Животът на Арсений” (“Жизнь Арсеньева”, 1930), “Любовта на Митя” (“Митина любовь”, 1925), “Тъмни алеи” (“Темные аллеи”, 1943) и др.

- от рождението на **Александър Иванович Куприн** (1870–1938) – писател, ярък последовател на реалистичните традиции на руската класическа литература. Автор на повестта “Молох” (“Молох”, 1896), в която се разобличава индустриализацията, на поетичната повест “Олеся” (“Олеся”, 1898), повестите “Дуел” (“Поединок”, 1905), “Яма” (“Яма”, 1909–1915), цикъла новели “Листригоны” (“Листригоны”, 1907–1911).
- от рождението и 70 г. от смъртта на **Владимир Николаевич Перец** (1870–1935) – литературен историк и изследовател на старата славянска литература, палеографията, езика и литературната история на старата славянска писменост. По-важни трудове: “Съвременната руска народна песен” (“Современная русская народная песня”, 1893), “Куколеният театър в Русия” (“Кукольный театр на Руси”, 1895), “Историко-литературни изследвания” (“Историко-литературные исследования” в три тома, 1900–1903), “Паметници на руската драма от епохата на Петър Велики” (“Памятники русской драмы эпохи Петра Великого”, 1903), “Към историята на полския и руския народен театър” (“К истории польского и русского народного театра”, 1905) и др.
- от рождението на **Виктор-Иван Карлович Поржезински** (1870–1929) – руски и полски езиковед, ученик на Ф. Ф. Фортунатов, специалист в областта на индоевропейското езикознание и балтийските езици.

130 г.

- от смъртта на **Алексей Константинович Толстой** (1817–1875) – писател, член-кореспондент на Петербургската академия на науките. Автор на балади, сатирични стихове, историческия роман “Княз Серебряни” (“Князь Серебряный”, 1863), на драматичната трилогия “Смъртта на Йоан Грозни” (“Смерть Иоанна Грозного”, 1866) “Цар Фьодор Йоанович” (“Царь Федор Иоаннович”, 1868), “Цар

Борис” (“Царь Борис”, 1870). Съвместно с братя Жемчужникови създава пародийния образ на Козма Прутков, като пише стихотворения от негово име, както и много афоризми.

125 г.

- от рождението на **Лев Владимирович Шчерба** (1880–1944) – известен езиковед, академик, специалист по общо езикознание, руски език, славянски и романски езици. Автор на “За частите на речта в руския език” (“О частях речи в русском языке”, 1928), “За тристранния аспект на езиковите явления и за експеримента в езикознанието” (“О тройном аспекте языковых явлений и об эксперименте в языкознании”, 1934), “Опит за обща теория на лексикографията” (“Опыт общей теории лексикографии”, 1940) и др.

125 г.

- от рождението на **Александър Александрович Блок** (1880–1921) – поет. Първите му стихове са в духа на символизма – “Стихове за Прекрасната Дама” (“Стихи о Прекрасной Даме”, 1904). Провъзгласява кризата на символизма в драмата “Балаган” (“Балаганчик”, 1906). Чрез задълбочаване на социалните тенденции в цикъла “Град” (“Город”, 1904–1908), осмислянето на света в цикъла “Страшен свят” (“Страшный мир”, 1908–1916), осъзнаването на трагедията на съвременния човек в пиесата “Роза и кръст” (“Роза и крест”, 1912–1913), сблъсък с действителността в цикъла “Кармен” (“Кармен”, 1914) и в поемата “Градината на славеите” (“Соловьиный сад”, 1915) стига до идеята за неизбежността на възмездието в едноименния цикъл “Възмездие” (“Возмездие”, 1907–1913), в цикъла “Ямбове” (“Ямбы”, 1907–1914) и в незавършената поема “Възмездие” (“Возмездие”, 1910–1921). Главните теми на поезията му намират разрешение в цикъла “Родина” (“Родина”, 1907–1916). Опитва се да осмисли социалистическата революция в поемите “Дванадесетте” (“Двенадцать”, 1918) и “Скити” (“Скифы”, 1918).
- от рождението на **Андрей Бели** (псевдоним на Борис Николаевич Бугаев) (1880–1934) – поет и писател, един от най-ярките представители на символизма. За ранните му стихове са характерни мистични мотиви, гротескно възприемане на действителността, формално експериментаторство. Тогава е издаден сборникът “Злато в лазура” (“Золото в лазури”, 1904). В сборника “Пепел” (“Пепел”, 1909) показва траге-

дията на селска Русия. Автор на романа “Петербург” (“Петербург”, 1913–1914), на историко-литературни изследвания.

120 г.

- от рождението на **Велимир (Виктор) Владимирович Хлебников** (1885–1922) – поет, прозаик, теоретик и изследовател на изкуството, ключова фигура на авангардизма. Създава учението за “въображаемата филология”, “самовитото слово” и словотворчеството. От преобразуването на фолклорно-митологичните традиции стига до идеята за единен “звезден език” на всички хора на земята, за “държава на времето”, противопоставена на “държавата на пространството”. Сборници стихотворения: “Ряв!” (“Ряв!”, 1913), “Творения” (“Творения”, 1914), “Изборник стихове” (“Изборник стихов”, 1914), “Битките от 1915–1917 г. Ново учение за войната” (“Битвы 1915–1917 гг. Новое учение о войне”, 1914), “Времето – мярката на света” (“Время – мера мира”, 1916); “сврѣхповест” “Зангези” (“Зангези”, 1920–1922).

115 г.

- от рождението и 45 г. от смъртта на **Борис Леонидович Пастернак** (1890–1960) – поет, прозаик, преводач. Автор на “Близък в облаците” (“Близнец в тучах”, 1914), “Над бариерите” (“Поверх барьеров”, 1917), “Теми и вариации” (“Темы и вариации”, 1923), “Второ рождение” (“Второе рождение”, 1932), стихове за войната “С ранните влакове” (“На ранних поездах”, 1943), “Земният простор” (“Земной простор”, 1945), “Избрани стихове и поеми” (“Избранные стихи и поэмы”, 1945), поемите “Високата болест” (“Высокая болезнь”, 1923–1928), “Деветстотин и пета година” (“Девятьсот пятый год”, 1925–1928), “Лейтенант Шмит” (“Лейтенант Шмидт”, 1926–1928), както и романа в стихове “Спекторски” (“Спекторский”, 1925–1931). Романът, донесъл на автора си световна известност, “Доктор Живаго” (“Доктор Живаго”), до голяма степен автобиографично повествование за съдбата на руската интелигенция в началото на XX век, е завършен през 1956 г. За първи път излиза на италиански през 1957 г., а на руски – в Холандия през 1958 г. В Русия е напечатан за първи път едва през 1988 г. През 1958 г. Пастернак е удостоен с Нобелова награда за литература, от която е принуден да се откаже заради жестоко преследване от страна на социалистическата съветска държава.

- от рождението на **Николай Сергеевич Трубецкой** (1890–1938) – изтъкнат лингвист, специалист по история на езика, славист, теоретик на структурализма, активен деятел на Московската лингвистична школа, един от идеолозите и основателите на Пражката фонологична школа. През 1920 г., работейки като професор в Софийския университет, издава известната си книга “Европа и човечеството” (“Европа и человечество”), намираща се в основата на евразийската му идеология. Смятан е за основател на морфонологията като отделна научна дисциплина. В “Морфонологична система на руския език” (“Морфонологическая система русского языка”, 1934) определя основните понятия и методите на морфонологията. Лингвистичното завещание на Н. С. Трубецкой – трудът му “Основи на фонологията” (“Основы фонологии”, 1939 г.), оказва огромно влияние върху развитието на руската и европейската лингвистика. В него за първи път се противопоставят фонетиката и фонологията, като се разграничават техните задачи. Плодотворно се занимава и с етнология, история на културата, история на литературните езици, типологична и съпоставителна лингвистика, езиковите съюзи и езиковите контакти, на които е посветен друг негов труд – “Мисли за индоевропейския проблем” (“Мысли об индоевропейской проблеме”, 1939).

- от рождението на **Абрам Борисович Шапиро** (1890–1966) – езиковед. Трудове в областта на русистиката (граматика, диалектология, лексикография, правопис) и методиката.
- от рождението на **Вера Михайловна Инбер** (1890–1972) – поетеса. Авторка на сборниците “На сина ми, който не съществува” (“Сыну, которого нет”, 1927), “С половин глас” (“Вполголоса”, 1932), “Анкета на времето” (“Анкета времени”, 1971), на поемата “Пулковският меридиан” (“Пульковский меридиан”, 1943), посветена на подвига на Ленинград по време на блокадата, за която получава Държавната награда на СССР през 1946 г. Автор е също на проза, както и на произведения за деца.

110 г.

- от рождението на **Виктор Владимирович Виноградов** (1895–1969) – емблематична фигура в руската и славянската филология, ученик на А. А. Шахматов и Л. В. Щерба, възпитал цяло поколение руски лингвисти. Ръководи повече от 10 г. Института за руски език към Академията на науките на СССР, както и Отделението за литература и език, създател и дългогодишен главен редактор на списание “Вопросы языкознания”, дългогодишен председател на Международния комитет на славистите. На перото му принадлежи първият пълен курс по руска граматика, останал и досега един от най-блестящите трудове по руска

граматика в областта на частите на речта: “Руски език. Граматическо учение за думата” (“Русский язык. Грамматическое учение о слове”, 1947). Огромни са заслугите му в областта на лексикографията, лексикологията, фразеологията, стилистиката. Един от съставителите на първия научен тълковен речник на руския език под редакцията на Д. Н. Ушаков (1938-1940), един от редакторите на 4-томния и 17-томния Академичен речник на руския език, ръководител на работата по съставянето на речник на езика на А. С. Пушкин: “Проект за речник на езика на Пушкин” (“Проект словаря языка Пушкина”, 1949).

- от рождението и 80 г. от смъртта на **Сергей Александрович Есенин** (1895–1925) – поет. В първите си сборници – “Радуница” (“Радуница”, 1916), “Селски часослов” (“Сельский часослов”, 1918), се проявява като майстор на психологизирания пейзаж, певец на селска Русия, познавач на народния език и народната душа. През периода 1919–1923 г. влиза в групата на имажинистите. Автор на драматичната поема “Пугачов” (“Пугачев”, 1921). Трагическото светоусещане на поета се проявява в циклите “Кобилешки кораби” (“Кобыльи корабли”, 1920), “Москва кръчмарска” (“Москва кабацкая”, 1924), поемата “Черният човек” (“Черный человек”, 1925). Опитва се да осмисли новите събития в поемите си “Балада за двадесет и шестте” (“Баллада о двадцати шести”, 1924), “Анна Снегина” (“Анна Снегина”, 1925) и сборника стихове “Рус Съветска” (“Русь Советская”, 1925).

- от рождението и 35 г. от смъртта на **Владимир Яковлевич Пропп** (1895–1970) – фолклорист, един от основоположниците на съвременната теория на текста. Първото му значително произведение – “Морфология на приказката” (“Морфология сказки”, 1928), известно в началото само на тесен кръг специалисти, по-късно става бестселър и носи на автора си световна известност. През 1958 г. в САЩ излиза английският превод на книгата, която през 60-те години се превръща в една от най-важните изходни точки за формирането на теорията на текста и наративния анализ. Това произведение е последвано от “Историческите корени на вълшебната приказка” (“Исторические корни волшебной сказки”, 1946) и “Руският героичен епос” (“Русский героический эпос”, 1955), завоювали на автора репутацията на виден фолклорист.

- от рождението и 30 г. от смъртта на **Михаил Михайлович Бахтин** (1895–1975) – изтъкнат литературовед и философ, един от най-големите мислители на ХХ век. С книгата си “Проблеми на творчеството на Достоевски” (“Проблемы творчества Достоевского”, 1929) въвежда в литературознанието представата за полифонизъм на текста и понятието “полифоничен роман”. Работата му “Творчеството на Франсоа Рабле и народната култура на Средновековието и Ренесанса” (“Творчество Франсуа Рабле и народная культура средневековья и Ренессанса”, 1940) предизвиква преврат в теорията на литературата. Други негови известни работи са сборникът статии “Въпроси на литературата и естетиката” (“Вопросы литературы и эстетики”, 1975) и “Към философията на постъпката” (“К философии поступка”), публикувана след смъртта му, през 1986 г. С философската си идея за културата като диалог става един от основателите на съвременната културология.
-
- от рождението на **Едуард Георгиевич Багрицки** (истинска фамилия Дзюбин) (1895–1934) – поет. Отначало е член на групата “Перевал”, после се сближава с конструктивистите. Стихотворенията му, пронизани от романтичен патос, отразяват героизма на Гражданската война, драматизма на родените от революцията социални и нравствени конфликти. Автор на поемите “Размисли за Опанас” (“Думы про Опанаса”, 1926), “Смъртта на пионерката” (“Смерть пионерки”, 1932) и др.

105 г.

- от рождението на **Сергей Иванович Ожегов** (1900–1964) – виден езиковед, лексиколог, лексикограф, изследовател на нормите на руския литературен език, основател на ново направление в съвременната русистика – теория и практика на културата на руската реч. Един от учениците лексикографи, за които се отнася характеристиката “човек речник”. Автор на “Речник на руския език” (“Словарь русского языка”, 1949), чието 23-то издание излиза през 1991 г. От 1992 г. речникът излиза под заглавието “Тълковен речник на руския език” (“Толковый словарь русского языка”) и се издава в съавторство с Н. Ю. Шведова.
- от рождението на **Александър Александрович Реформатски** (1900–1978) – изтъкнат езиковед и блестящ педагог с невероятно широки интереси и енциклопедични знания. Наричат го “човек учебник”. Занимава се с проблемите на фонетиката и фонологията, синхронията и диахронията, системността в езика, взаимоотношението между език и реч. Участва активно в създаването и развитието на Московската фонологична школа. Основни трудове: “Техническа редакция на книгата” (“Техническая редакция книги”, 1937), многократно преиздаваният

учебник “Увод в езиковедението” (“Введение в языковедение”, 1947), много трудове по фонетика.

- от смъртта на **Иван Константинович Айвазовски** (1817–1900) – художник маринист. По незабравим начин изобразява морето, мъжеството на хората, борещи се със стихията, морски сражения и др. Автор на “Деветият вал” (“Девятый вал”, 1850), “Черно море” (“Черное море”, 1881) и др.
- от смъртта на **Владимир Сергеевич Соловьев** (1853–1900) – философ, поет, публицист, литературен критик. По-известни негови философски съчинения са “Философски основи на цялостното знание” (“Философские основы цельного знания”, 1877), “Критика на отвлечените начала” (“Критика отвлеченных начал”, 1877–1880), “Четива за Богочовечеството” (“Чтения о Богочеловечестве”, 1878–1881), “Духовните основи на живота” (“Духовные основы жизни”, 1882–1884), “История и бъдеще на теокрацията” (“История и будущность теократии.

Исследование всемирно-исторического пути к истинной жизни”, 1885–1887), “Русия и вселенската църква” (“La Russie et l’Eglise Universelle”), издадена в Париж през 1889 г. Оказва силно влияние върху руската религиозна философия и поезията на руските символисти.

100 г.

- от рождението на **Михаил Александрович Шолохов** (1905–1984) – прозаик, лауреат на Нобелова награда за литература през 1965 г. Автор на “Донски разкази” (“Донские рассказы”, 1926), “Тихият Дон” (“Тихий Дон”, 1928–1940), “Разораната целина” (“Поднятая целина”, 1932–1960), на романа “Те се сражаваха за родината” (“Они сражались за родину”, 1943–1969), посветен на Великата отечествена война, повестта “Съдбата на човека” (“Судьба человека”, 1956–1957) и др.
- от рождението на **Василий Семьонович Гросман** (1905–1964) – писател. Автор на историко-революционния роман “Степан Колчугин” (“Степан Кольчугин”, ч. 1-4, 1937–1940), повестта “Народът е безсмъртен” (“Народ бессмертен”, 1942), пиесата “Ако се вярва на питагорейците” (“Если верить пифагорейцам”, 1946), романа “За правото дело” (“За правое дело”, 1952), посветен на народния подвиг по време на Великата отечествена война. Най-известното му произведение – романът “Живот и съдба” (“Жизнь и судьба”), многопланова панорама от епохата на Великата отечествена война, писан в периода 1948–

1960 г., е забранен и излиза през 1980 г. в Швейцария, а в Русия – едва през 1988 г.

- от рождението на **Даниил Иванович Хармс** (истинска фамилия Ювачов) (1905–1942) – поет, писател, драматург, член на Ордена на Заумниците, организиран от А. В. Туфанов, и на ОБЕРИУ (“Обединение за реално изкуство”). Ярък представител на авангардизма. Автор на пиесата “Елизавета Бам” (“Елизавета Бам”), поставена през 1927 г., повестта “Старицата” (“Старуха”), написана през 1939 г. и публикувана едва през 1991 г., гротескните разкази от цикъла “Случаи” (“Случаи”, 1933–1939), публикуван посмъртно. В периода 1928–1941 г. сътрудничи на детските списания “Таралез” (“Еж”), “Птичка” (“Чиж”), “Шурец” (“Сверчок”), “Октомврийчета” (“Октябрията”), като издава над 20 детски книги.

95 г.

- от смъртта на **Лев Николаевич Толстой** (1828–1910) – писател. Главни теми в творчеството му са изследването на моралните основи на личността, мъчителното търсене на смисъла на живота, на нравствен идеал, на скритите закономерности на общественото битие. Автор на автобиографичната трилогия “Детство” (“Детство”, 1852), “Юношество” (“Отрочество”, 1854), “Младост” (“Юность”, 1857), “Военни разкази”, (“Военные рассказы”, 1856), на повестта “Казаци” (“Казак”, 1863), световноизвестните романи “Война и мир” (“Война и мир”, 1865–1869), “Анна Каренина” (“Анна Каренина”, 1876–1877), “Възкресение” (“Воскресение”, 1899), на по-късните повести “Изповеди” (“Исповеди”, 1884), “Отец Сергей” (“Отец Сергей”, 1911), “Хаджи Мурат” (“Хаджи Мурат”, 1912) и много други.
- от рождението на **Александър Трифонович Твардовски** (1910–1971) – поет, главен редактор на списание “Новый мир” (1950–1954, 1958–1970). Издава стихосбирките “Стихове” (“Стихи”, 1937), “Път” (“Дорога”, 1938), “Селска хроника” (“Сельская хроника”, 1939), “Загорие” (“Загорье”, 1941). Автор е на поемите “Страната Муравия” (“Страна Муравия”, 1936), за която получава държавна награда, “Къщата край пътя” (“Дом у дороги”, 1946). Известната му поема “Василий Търкин” (“Василий Теркин”, 1941–1945) е ярко възплъщение на руския характер и общонародните чувства през периода на Великата отечествена война. Други

творби: поемата “Зад далечината – далечина” (“За далью – даль”, 1953–1960), за която получава Ленинска награда през 1961 г., книгата “От лириката на онези години. 1959–1967” (“Из лирики тех лет. 1959–1967”, 1967), поемата “Търкин на оня свят” (“Теркин на том свете”, 1963).

- от рождението и 30 г. от смъртта на **Олга Фьодоровна Берголд** (1910–1975) – поетеса и писателка. Авторка на “Стихотворения” (“Стихотворения”, 1934), “Книга на песните” (“Книга песен”, 1936), на поемите “Февруарски дневник” (“Февральский дневник, 1942) и “Ленинградска поема” (“Ленинградская поэма”, 1942), на героико-романтичната поема “Перворосийск” (“Перворосийск”, 1950), на автобиографичната книга “Дневни звезди” (“Дневные звезды”, 1959). Нейни са думите, изсечени на гранитна плоча на мемориалното Пискаръовско гробище в Санкт Петербург: “Никой не е забравен и нищо не е забравено”.
- от смъртта на **Михаил Александрович Врубел** (1856–1910) – художник. Произведенията му се характеризират с драматична напрегнатост на колорита, кристална отмереност, конструктивност на рисунъка, стремеж към символно-философска обобщеност: Автор на илюстрации към “Демон” на М. Ю. Лермонтов (1890–1891), на стенописите в Кириловската църква в Киев (1884–1889), на ескизи за скулптури, близки до стила “модерн”.

М. А. Врубел, *Седящият демон*, 1890

90 г.

- от рождението на **Константин (Кирил) Михайлович Симонов** (1915–1979) – писател и поет. Автор на поемите и стихосбирките “С теб и без теб” (“С тобой и без тебя”, 1942), “Приятели и врагове” (“Друзья и враги”, 1948). За епическото изображение на Великата отечествена война в повестта “Дни и нощи” (“Дни и ночи”, 1943–1944) и романа трилогия “Живи и мъртви” (“Живые и мертвые”, 1959–1971) получава през 1974 г. Ленинска награда. Създава цикъла повести “Из записките на Лопатин” (“Из записок Лопатина”, 1957–1978). Автор на пиесите “Младежът от нашия град” (“Парень из нашего города”, 1941), “Четвъртият” (“Четвертый”, 1961). Главен редактор на списание “Новый мир” (1946–1950 и 1954–1958), на “Литературная газета” (1938, 1950–1954).
- от рождението на **Фьодор Евгениевич Корш** (1843–1915) – филолог класик, езиковед и поет, академик. Автор на “Римската елегия и романтизмът” (“Римская элегия и романтизм”, 1899), на сборник преводи на руски поети на латински език.
- от рождението на **Маргарита Йосифовна Алигер** (1915–1992) – поетеса. Автор на книгата “Година на рождение” (“Год рождения”, 1938), на сборника “В памет на храбрите” (“Памяти храбрых”, 1942), на поемите “Зоя” (посветена на Зоя Космодемьянска; за нея получава Държавна награда през 1943 г.) и “Твоята победа” (“Твоя победа”, 1945), на сборниците “Синият час” (“Синий час”, 1970), “Четвърт век” (“Четверть века”, 1981) и др.

85 г.

- от смъртта на **Алексей Александрович Шахматов** (1864–1920) – известен езиковед, академик, специалист в областта на сравнителноисторическата граматика на славянските езици, както и на старите славянски литератури и езици. Основоположник на историческото изучаване на руския литературен език, разработил историческата морфология на руския литературен език. Учението му за граматичните форми на думите, частите на речта, словосъчетанията, типовете изречения, съотношението на морфология и синтаксис има важен принос в теоретичната лингвистика. По-важни трудове на А. А. Шахматов са: “Изследвания в областта на руската фонетика” (“Исследования в области русской фонетики”, 1893–1894), “Очерк на най-древния период от историята на руския език” (“Очерк древнейшего периода истории русского языка”, 1915), “Очерк на съвременния руски литературен език” (“Очерк современного русского литературного языка”, 1925), “Синтаксис на руския език” (“Синтаксис русского языка”, 1925–1927) и др.
- от рождението и 15 г. от смъртта на **Давид Самуилович Самойлов** (истинска фамилия Кауфман) – поет. Издава сборници с лирико-философски стихове “Вторият преход” (“Второй перевал”, 1963), “Дни”

(“Дни”, 1970), “Вълна и камък” (“Волна и камень”, 1974), “Вест” (“Вестъ”, 1978), “Залив” (“Залив”, 1981), “Гласове зад хълмовете” (“Голоса за холмами”, 1985).

75 г.

- от смъртта на **Владимир Владимирович Маяковски** (1893–1930) – титанична фигура в руското изкуство, поет, драматург, пропагандатор и теоретик на футуризма. Автор на известната поема “Облак в панталони” (“Облако в штанах”, 1915), на стихосбирките “Аз!” (“Я!”, 1913), “Флейта – гръбначен стълб” (“Флейта-позвоночник”, 1916), “Просто като мучене” (“Простое как мычание”, 1916), на трагедията “Владимир Маяковски” (“Владимир Маяковский”, 1914), на “Мистерия-буф” (“Мистерия-буфф”, 1918), на комедиите “Дървеница” (“Клоп”, 1928) и “Баня” (“Баня”, 1929).
- от смъртта на **Иля Ефимович Репин** (1844–1930) – художник “передвижник” (с група други руски художници пътувал и организирил изложби с цел изобразителното изкуство да стигне до повече обикновени хора). В творчеството си създава ярки, живи образи: “Носене на кръста в Курска губерния” (“Крестный ход в Курской губернии”, 1880–1883), “Иван Грозни и синът му Иван” (“Иван Грозный и сын его Иван”, 1885), “Запорожци пишат писмо на турския султан” (“Запорожцы пишут письмо турецкому султану”, 1878–1891). Рисува портрети на съвременниците си, в които разкрива личността в психологически и социален план: “М. П. Мусоргски” (“М. П. Мусоргский”, 1881).

65 г.

- от смъртта на **Михаил Афанасиевич Булгаков** (1891–1940) – писател. В романите “Бялата гвардия” (“Белая гвардия”, 1925–1927), пиесите “Дните на Турбини” (“Дни Турбиных”), поставена през 1926 г., и “Бяг” (“Бег”, 1926–1928), поставена през 1957 г., показва трагичните колизии на Гражданската война и краха на “бялото движение”. Автор на повестите “Записки по маншетите” (“Записки на манжетатах”, 1923), “Съдбовни яйца” (“Роковые яйца”, 1925), “Дяволиада” (“Дьяволиада”, 1925), “Кучешко сърце” (“Собачье сердце”, 1925), публикувана през 1987 г., на незавършения “Театрален роман” (“Театральный роман”, 1936–1937), публикуван през 1965. В световноизвестния философски роман “Майстора и Маргарита” (“Мастер и Маргарита”, 1929–1940), публикуван през 1966–1967 г., чрез използването на

два времеви плана – гротескно изобразената съвременност и евангелските сцени – възплъщава идеята за вечното противопоставяне на нравственото и творческата борба срещу силите на злото.

- от рождението на **Йосиф Александрович Бродски** (1940–1996) – поет. Със стиховете си от сборниците “Спирка в пустинята” (“Остановка в пустыне”, 1967), “Краят на прекрасната епоха” (“Конец прекрасной эпохи”, 1972), “Част на речта” (“Часть речи”, 1972) и “Урания” (“Урания”, 1987) – последните три са издадени в САЩ – се опитва да осмисли света като единно метафизично и културно цяло. През 1965 г. в Ню Йорк излиза първата книга на Бродски в Америка “Стихотворения и поеми” (“Стихотворения и поемы”). През 1972 г. след арест, съд, заточение и жестоки гонения е принуден от властите да напусне Русия. Емигрира в САЩ, където твори на английски език. Издава сборниците с есета “По-малко от едно” (“Less than one”, 1986), “За скръбта и причината” (“On grief and reason”, 1995), където са събрани предимно предговори към издания на руски и западни класици, стихосбирката “Нови станси към Август. Стихове към М. Б., 1962–1982” (“Новые стансы к Августе. Стихи к М. Б., 1962–1982”, 1983), пиесата “Мрамор” (“Мрамор”, 1983). Създадените на английски език произведения имат общопризнат принос в световната култура. Най-младият писател – лауреат на Нобелова награда за литература през 1987 г. Прочетената от него Нобелова лекция става интелектуален и естетически бестселър.

60 г.

- от смъртта на **Алексей Николаевич Толстой** (1882–1945) – писател. Създава повести и разкази от живота на дворяните – цикъла “Оттатък Волга” (“Заволжье”, 1909–1911). Също така е автор и на сатиричния роман “Похождението на Невзоров, или Ибикус” (“Похождение Невзорова, или Ибикус”, 1924), на трилогията “Ходене по мъките” (“Хождение по мукам”, 1922–1941), рисуваща живота на руското общество и особено на интелигенцията по време на войната и революцията. Незавършеният исторически роман “Петър I” (“Петр I”, 1929–1945) е апология на силната и жестока реформаторска власт. А. Н. Толстой създава и научнофантастични творби – повестта “Аелита” (“Аэлита”, 1922–1923), пиесата “Бунтът на машините” (“Бунт машин”, 1925), романа “Хиперболоидът на инженер Гарин” (“Гиперболоид инженера Гарина”, 1925–1927). Посмъртно е награден с Държавната награда на СССР.
- от смъртта на **Леонид Осипович Пастернак** (1862–1945) – художник, представител на руския модерн, самобитен график и живописец. Баща на Б. Пастернак. Един от създателите и членовете на Съюза на руските художници (1903). През 1898–1899 г. прави илюстрации към романа “Възкресение” на Л. Н. Толстой, когото художникът лично познава.

Най-известни са груповите му композиции “Л. Н. Толстой със семейството си в Ясна поляна” (“Л. Н. Толстой с семьей в Ясной поляне”, 1902), “Заседание на съвета на преподавателите на Московското училище по живопис, скулптура и архитектура” (“Заседание совета преподавателей Московского училища живописи, ваяния и зодчества”, 1902), портретът на децата му “Поздравление” (“Поздравление”, 1914), албумът с портрети на видни деятели на европейската култура (1923).

- от смъртта на **Зинаида Николаевна Гибиус** (1869–1945) – поетеса, писателка, литературна критичка, идеолог на символизма. Съпруга на руския поет, прозаик, преводач и критик Д. С. Мережковски. Наричат я “декадентската мадона”. В стихосбирките, издадени през 1904 и 1910 г., звучат мотивите на трагично отделяне от света, на волевото самоутвърждаване на личността. Авторка на разкази с нравствено-философска проблематика: сборниците “Аленият меч” (“Алый меч”, 1906), “Лунните мравки” (“Лунные муравьи”, 1912) и др., на романа “Дяволската кукла” (“Чертова кукла”, 1911). В сборника “Последни стихове” (“Последние стихи”, 1918) поетесата рязко се противопоставя на революцията, а през 1920 г. емигрира от Русия. Мотивите за самотата пронизват последния сборник стихове – “Сияния” (“Сияния”, 1925). По нейна инициатива е създаден кръгът “Зелена лампа” (1925–1940), обединяващ различни кръгове на руската литературна емиграция.

50 г.

- от смъртта на **Сергей Осипович (Йосифович) Карцевски** (1884–1955) – езиковед. Участва в създаването на Пражкия лингвистичен кръжок. По-голямата част от живота си прекарва в Швейцария. Един от основоположниците на Женевската лингвистична школа. Създава трудове по общо езикознание и описателна граматика на руския език.
- от смъртта на **Михаил Александрович Чехов** (1891–1955) – актьор, режисьор, педагог, заслужил артист. Племенник на А. П. Чехов. Играе в Московския художествен театър, по-късно – в МХАТ, където през 1924–1927 г. е художествен ръководител. Главни роли: Ерик в “Ерик XIV” на А. Стриндберг, Хамлет в “Хамлет” на У. Шекспир, Хлестаков в “Ревизор” на М. В. Гогол и др. Изследва проблемите на актьорската психотехника, преосмисляйки законите на театралното творчество, открити от К. С. Станиславски. Разработва “теорията на имитацията”, според която актьорът, подражавайки на изградения във фантазията му образ, постепенно се слива с героя си, достигайки пълно превъплъщение. От 1928 г. живее в чужбина (Германия, Латвия, Великобритания, САЩ). Там твори в театъра и киното. Автор на книгата “За техниката на актьора” (“О технике актера”, 1943–1945).

30 г.

- от смъртта на **Дмитрий Дмитриевич Шостакович** (1906–1875) – световноизвестен композитор, народен артист на СССР (1954), доктор по изкуствоведение. Автор на 15 симфонии (1925–1971), на редица струнни квартети, на оперите “Нос” (“Нос”, 1928), “Катерина Измайлова” (“Катерина Измайлова”, втората редакция излиза през 1956 г.), балетите “Златният век” (“Золотой век”, 1930), “Болт” (“Болт”, 1931), оперетата “Москва. Черьомушки” (“Москва. Черемушки”, 1959), вокално-симфоничната поема “Екзекуцията на Степан Разин” (“Казнь Степана Разина”, 1964), на много камерни произведения. Професор в Ленинградската (1939) и Московската (1959) консерватория. Лауреат на много награди.

25 г.

- от смъртта на **Владимир Семьонович Висоцки** (1938–1980) – руски поет, актьор, автор и изпълнител на песни. Един шеметен и скоростен живот на бързи обороти с бесен ритъм на работа и творчество до изнемогване, пълно себеотдаване на хората, за които твори своите песни и образи, разрив на сърцето... Създава повече от 600 песни и стихове, над 20 роли на сцената (повечето от тях в Театъра на Таганка в Москва), 30 роли в киното, 8 роли в радиоспектакли. Стихосбирки “Нерв” (“Нерв”, 1981), “Аз, разбира се, ще се върна...” (“Я, конечно, вернусь...”, 1988). През 1987 г. посмъртно му е присъдена Държавната награда на СССР.

20 г.

- от смъртта на **Соломон Давидович Кацнелсон** (1907-1985) – виден лингвист теоретик, един от класиците на руското езикознание. Изследва широк кръг проблеми, свързани с общото езикознание, типологията, сравнителноисторическото езикознание в областта на индоевропейстиката и германистиката, съотношението между език и мислене, теорията на знака, психолингвистиката, детската реч. Сред най-значителните му трудове се включват “Съдържание на думата, значение и обозначаване” (“Содержание слова, значение и обозначение”, 1965), “Типология на езика и речево мислене” (“Типология языка и речево мышление”, 1972), “Общо и типологично езикознание” (“Общее и типологическое языкознание”, 1986) и др.

15 г.

- от смъртта на **Юрий Сергеевич Маслов** (1914–1990) – езиковед теоретик, основател на аспектологичната школа, славист с изключителен принос за изучаването на глаголният вид в славянските езици, за българ-

ристиката и славистиката като цяло, блестящ педагог, възпитал цяло поколение филолози. Значителен е приносът му и в разработката на проблеми като знаковата природа на езика, теорията за езиковите нива и езиковите единици, семантичната типология на морфемите, морфологичната структура на думата, омонимията и синонимията и много други. Основни трудове: “Знакова теория на езика” (“Знаковая теория языка”, 1967), “Очерк по българска граматика” (“Очерк болгарской грамматики”, 1956), “Увод в езиковедението” (“Введение в языковедение”, 1975), “Грамматика на българския език” (“Грамматика болгарского языка”, 1981), “Очерци по аспектология” (“Очерки по аспектологии”, 1984), където са събрани основните изследвания по проблемите на аспектуалността в славянските езици, както и в германските и някои други езици.

СЛОВАШКИ КАЛЕНДАР

255 г.

- от рождението на **Юрай Фандли** (1750–1811) – радикален просветител, критик на феодалните отношения, социалното неравенство и църквата. В духа на френското Просвещение е публицистичното му съчинение “Доверителна беседа на монаха с дявола”.

250 г.

- от рождението на **Йозеф Игнац Байза** (1755–1836) – автор на първия словашки роман “Приключения и преживявания на младежа Рене” (“René mládenca príhody a skúsenosti”, 1783), който има приключенско-пътеписен характер. Прави първия опит за установяване на книжовна норма, като използва фонетичния принцип.

220 г.

- от рождението на **Ян Холи** (1785–1849) – значим възрожденски поет. Автор на оди, елегии, пасторали и поеми, с които утвърждава националната идея. От особена стойност са героичните епоси “Сватоплук” (“Svatopluk”, 1833), “Кирило-Методиада” (“Cyriilo-Metodiáda”, 1835), посветена на Великоморавската епоха, и др. Превежда Омир, Вергилий, Хораций.